

PROIECTUL DE BUGET AL MOLDOVEI, ALCĂTUIT DE AL. MORUZI VV. ȘI INTERVENȚIA LUI VASILII SEMEONOVICI TAMARA (1802)

ALEXANDRU VIANU

Hattișerifului din 1802, care stabilea printre altele că toate noile „biruri, avaturi și cereri” impuse în cursul anilor, peste cele prevăzute în senedul din 1783 „să lipsească cu totul”, iar „birurile anului și cererile sale” să fie reasezate, după temeiul senedului, de către domn „împreună cu boierii”, a prilejuit — la punerea lui în aplicare — o vie frământare în rindurile boierimii moldovene și un schimb de note între Al. Moruzi, domnul Moldovei, și reprezentanții diplomației ai Rusiei din Iași și Constantinopol.

Un curier din Constantinopol aduse la Iași (în 13 octombrie 1802) porunca lui Al. Moruzi către caimacamii săi ca, în întocmirea bugetului, să pretindă suma de 2.810.125 lei pentru cheltuielile țării (fără a socoti circa 1.000.000. — din rsumaturi și ocne ce alcătuiesc venitul domnului).

Boierii, care și-au făcut și ei socotelile, au arătat că „cheltuielile țării nu se ridică decât la 1.300.000 lei, astfel că domnul pretinde mai mult decât dublu de ceea ce ar trebui”¹. Intimidați însă de amenințările fățișe ale caimacamilor, presați de anumite intrigi, ei „au sfințit prin a subscie tot ceea ce li se cerea”.

După un obicei, devenit de mult o practică unii dintre ei s-au grăbit să relateze cele întâmplate lui A.A. Gervais, noul consul general al Rusiei în Principate, solicitându-l să intervină.

Boierii mai arătau că Al. Moruzi plănuia să continue cu perceperea a tot felul de havyaele „abolite în mod expres” prin hattișerif și poruncise deja o „contribuție” de 1500 care cu lemne pentru palatul domnesc, la preț de 20 parale carul, în timp ce pe piață se plătea trei lei, și după toate indiciile nu va achita nici măcar această sumă. Consulul rus a îndemnat pe boieri să se împotrivescă oricăror abuzuri ale domnului și a raportat de îndată lui V.S. Tamara, ambasadorul Rusiei la Constantinopol și lui A.P. Voronțov, ministrul afacerilor externe, cele întâmplate. Ambasadorul rus avea deja instrucțiuni pentru asemenea cazuri: să comunice guvernului otoman despre toate cele ce se raportau la violarea angajamentelor luate de Poartă față de locuitorii Moldovei și Țării Românești².

Pe de altă parte, Al. Moruzi a trimis pe fratele său, beizadeaua Dimitrachi, la V.S. Tamara să-l pună în curent cu „greutățile” pe care le întâmpină caimacamii domnului din partea boierilor și să-i ceară „o scrisoare pentru consulul general al Rusiei” ca acesta să caute și el să convingă pe boieri „să nu se mai opună cerințelor caimacamilor”.

V.S. Tamara i-a scris atunci direct lui Al. Moruzi în chestiunea așezării dărilor, arătându-i că după părerea sa, nici boierii și nici caimacamii „n-au înțeles nici sensul, chiar literal, al ultimelor stipulații asupra acestui obiect cuprinse în articolele adiționale ale hattișerifului”.

¹ A. A. Gervais — A. P. Voronțov, 7/20. XI. 1802 Moscova-Ministerul Afacerilor Externe — Arhiva Vneșnaia Politika Rosii (în continuare A.V.P.R.), Fond Consulatul general din Iași dos. 27/1802 f. 24. Vezi și A. Gervais către V. S. Tamara, Fondul Cancelaria, dos. 2223/1802 f. 373.

² A. P. Voronțov — A. I. Italinski, 2/14/XI/1802 în: *Vneșnaia Politika Rosii XIX i naciata XX veka* Seria I, vol. I, Moscova 1960, p. 323. Vezi și A. P. Voronțov — A. A. Gervais, 17/30 decembrie 1802. A.V.P.R. Fond Consulatul General al Rusiei din Iași, dos. 27/1802, f. 6—7.